

**UNIVERSITI TEKNOLOGI MARA
CAWANGAN KELANTAN**

TRANSKRIP WAWANCARA BERSAMA
ENGGU MOHAMMAD NAZIR BIN RAJA OMAR
CUCU KEPADA PEMILIK RUMAH TENGKU BONGSU @ TENGKU ISMAIL

OLEH:

ALIA FARHANA BINTI YUSOF	2017275928
MUHAMAD AMER AIMAN BIN MOHD RAZANI	2017275638

PROJEK INI DIMAJUKAN KEPADA
FAKULTI PENGURUSAN MAKLUMAT CAWANGAN KELANTAN
BAGI MEMENUHI KEPERLUAN KURSUS
IMR 604 – PENDOKUMENTASIAN SEJARAH LISAN
SEMESTER 05 (SEPTEMBER 2018 – JANUARI 2019)

PENGHARGAAN

PENGHARGAAN

Pertama sekali kami ingin memanjatkan setinggi-tinggi kesyukuran ke hadrat Allah S.W.T kerana dengan limpah rahmatNya kami diberi kekuatan dan ketabahan dalam menyiapkan tugas yang di berikan setelah melalui pelbagai halangan dan dugaan bagi menyempurnakannya. Sesungguhnya tugas yang diberikan ini benar-benar menguji kami dengan reliti kehidupan yang sebenar dalam mendapatkan maklumat mengenai bangunan lama atau bersejarah yang dipilih oleh kami.

Kami juga mengucapkan jutaan terima kasih kepada pensyarah subjek IMR 604 Madam Nurulannisa Binti Abdullah di atas kesudian beliau untuk berkongsi maklumat, membimbing serta memberi tunjuk ajar sepanjang proses kumpulan kami melaksanakan tugas ini. Sesungguhnya tanpa bimbingan dan tunjuk ajar daripada beliau tidak mungkin kami dapat menyiapkan tugas kami seperti ini. Segala jasa dan penat lelah beliau amatlah kami hargai dan kami manfaatkan sepenuhnya.

Kami juga ingin merakamkan setinggi-tinggi penghargaan Engku Mohamad Nazir Bin Ustaz Haji Raja Omar di atas kerjasama yang telah diberikan oleh beliau sepanjang projek ini dijalankan. Kami amatlah berbesar hati di atas kesudian beliau meluangkan masa bersama kami untuk berkongsi maklumat yang beliau ketahui kepada kami. Kami bertuah kerana Engku Mohamad Nazir Bin Ustaz Haji Raja Omar amat mudah untuk berkongsi ilmu serta mudah untuk berurusan sepanjang kajian di jalankan.

Tidak lupa juga, sekalung penghargaan kepada kawan-kawan yang turun membantu dalam proses menyiapkan tugas ini. Dorongan dan doa daripada ahli keluarga kami juga turut menyumbang kejayaan kami menyiapkan tugas ini dengan jayanya.

Sekian, terima kasih.

Muhamd Amer Aiman Bin Mohd Razani

Penemuabual

Alia Farhana Binti Yusuf

Penemuabual

ABSTRAK

ABSTRAK

Abstrak: *Transkrip temubual ini adalah antara pelajar UiTM iaitu Muhamd Amer Aiman Bin Mohd Razani dan juga Alia Farhana Binti Yusuf dengan Engku Mohamad Nazir Bin Ustaz Haji Raja Omar yang merupakan cucu kepada Tengku Ismail Bin Ku Puteh. Temubual ini di jalankan bertujuan untuk membuat kajian tentang Rumah Tengku Bongsu yang mempunyai nilai sejarah Malaysia. Transkrip ini bertujuan untuk mendapat maklumat lisan yang boleh dijadikan rujukan untuk masa akan datang. Menceritakan sejarah yang terjadi pada zaman dahulu dan sejarah yang terjadi pada Rumah Tengku Bongsu. Sumbang dan fungsi sepanjang pembangunan Rumah Tengku Bongsu kepada rakyat pada masa dahulu kala.*

Kata kunci: *Tengku Ismail, Tengku Bongsu, Machang, Kelantan.*

ISI KANDUNGAN

ISI KANDUNGAN

PENGHARGAAN.....	1
ABSTRAK.....	3
ISI KANDUNGAN.....	5
BIODATA TOKOH.....	7
Pengenalan.....	9
TRANSKRIP.....	11
BAHAGIAN 1: PENGENALAN AWAL LATAR BELAKANG.....	12
BAHAGIAN 2: SEJARAH PENDIDIKAN.....	17
BAHAGIAN 3: SEJARAH PEKERJAAN AWAL.....	20
BAHAGIAN 4: SEJARAH LATAR BELAKANG RTB.....	23
BAHAGIAN 5: PESANAN DAN HARAPAN BERKAITAN RTB.....	40
LAMPIRAN	45
Log Wawancara.....	46
Diari Kajian.....	51
Senarai Soalan.....	55
SENARAI GAMBAR.....	63
Gambar 1: Gambar Bersama Engku Nazir	64
Gambar 2: Surat Perjanjian.....	65
INDEKS.....	66

BIODATA TOKOH

BIODATA TOKOH

Gambar 1: Engku Mohammad Nazir Bin Raja Omar

Nama: Engku Mohammad Nazir Bin Raja Omar

Umur: 43 Tahun

Tarikh Lahir: 20 Mac 1975

Tempat Lahir: Machang

Status: Bujang

Nama Ayah: Raja Omar Bin Raja Daud

Nama Ibu: Engku Nor Binti Engku Ismail Bin Ku Putih

Pendidikan:

- Sekolah Kebangsaan Hamzah, Machang (Darjah 1-6)
- Maktab Rendah Sains Mara Pasir Tumbuh, Pengkalan Chepa. (Tingkatan 1- 3)
- Maktab Rendah Sains Mara Kuala Terengganu (Tingkatan 4 – 5)
- University Of Sunderland, UK.

PENGENALAN

PENGENALAN

Kami telah diberi tugas daripada pensyarah untuk membuat kajian dan mencari tokoh yang berpengalaman untuk menceritakan tentang sejarah yang ada pada bangunan yang telah dipilih sebagai tajuk untuk menyiapkan tugas ini. Oleh itu, tugas ini adalah wajib untuk kami laksanakan sebagaimana ia merupakan tugas bagi memenuhi skop projek untuk subjek Oral Documentation. Selain itu juga, tugas ini meliputi dari segi menemubual tokoh dan transkripkan segala percakapan di dalam bentuk bertulis atau dalam kata lain ialah sjarah lisan. Sepertimana yang diketahui, maksud sejarah lisan boleh diketengahkan satu kaedah di mana kenang-kenangan seseorang tokoh yang dirakamkan secara wawancara. Tokoh-tokoh yang dipilih biasanya terdiri daripada mereka yang dapat menyumbang maklumat bersejarah dari penglibatan dan pengalaman diri mereka sendiri, atau oleh kerana perhubungan mereka secara langsung dengan watak, masa atau peristiwa tertentu.

Maklumat yang diperolehi dari wawancara tersebut kemudiannya disalin dan salinan itu selepas disemak dan ditaip dapat digunakan sebagai bahan pengajaran dan penyelidikan. Oleh hal yang demikian, untuk mengetahui dengan lebih lanjut maklumat yang dicari, kami memilih Engku Mohammad Nazir Bin Raja Omar sebagai tokoh yang ingin ditemubual untuk menjadikan tugas kami dapat disiapkan dan berjalan dengan lebih lancar. Beliau banyak mengetahui tentang bangunan tersebut kerana beliau merupakan salah seorang keturunan yang berkait rapat dengan bangunan tersebut.

Oleh itu, pengetahuan yang dimiliki oleh beliau tentang bangunan tersebut membuatkan kami teruja untuk menemubual beliau seterusnya untuk mendapatkan maklumat penting sebanyak yang mungkin. Jadi, tugas sejarah lisan yang akan kami laksanakan ini mempunyai kepentingan yang berharga kerana ia dapat memupuk minat dengan lebih mendalam untuk mengetahui pengetahuan yang berkaitan dengan sejarah sesuatu perkara.

TRANSKRIP

TRANSKRIP

Rakaman dan temubual ini mengisahkan tentang pengalaman Engku Mohammad Nazir Bin Raja Omar dimana beliau adalah keturunan yang berkait rapat dengan sejarah Rumah Tengku Bongsu. Rakaman dan temubual ini telah dijalankan di kediaman beliau di Machang pada 12 November 2018 pada jam 2 petang sehingga 4 petang. Temubual ini dikendalikan oleh Alia Farhana Binti Yusof dan Mohammad Amer aiman Bin Mohd Razani Berikut adalah hasil rakaman dan temubual yang Berjaya dilaksanakan.

Petunjuk:

AF: Alia Farhana Binti Yusof

AA: Amer Aiman Bin Mohd Razani

EMN: Engku Mohammad Nazir Bin Raja Omar

BAHAGIAN 1: PENGENALAN AWAL LATAR BELAKANG

AF: Assalamualaikum warahmatullaiwabarakatuh *and* [dan] salam sejahtera. *So* [jadi], Saya Alia Farhana dan ni [ini] *partner* [pasangan] *group* [kumpulan] saya Amer Aiman. *So* [jadi], tujuan kami adalah untuk membuat kajian tentang rumah Tengku Bongsu untuk mengetahui lebih lanjut sejarah-sejarah yang tercipta di rumah Tengku Bongsu. *So* [jadi], berikut adalah soalan soalan yang akan diajukan untuk mengetahui sejarah lisan pasal rumah Tengku Bongsu. Kami akan bertanya tentang pengenalan awal latar belakang Engku Mohamad Nazir, sejarah pendidikan, sejarah pekerjaan awal dan seterusnya kami akan tanya sejarah latar belakang rumah Tengku Bongsu. *So* [jadi] untuk pengenalan latar belakang Engku, apakah nama penuh Tuan?

EMN: *okay* [baiklah], nama penuh saya Engku Mohamad Nazir Bin Raja Omar Bin Raja Daud
Bin Raja Abdullah Bin Raja Mustafa.

AF : *Okay* [baiklah] *So* [jadi], apakah nama panggilan Engku?

EMN : panggil Nazir saja [sahaja]

AF : Bilakah tarikh tuan dilahirkan?

EMN : Tujuh Rabiulawal tiga belas Sembilan puluh tiga bersamaan dua puluh haribulan tiga
Sembilan belas tujuh puluh lima. [20/3/1975]

AF: Dimanakah tuan dilahirkan?

EMN : dilahirkan – bersebelahan dengan rumah tengku bongsu.

AF : dimanakah tempat asal tuan dibesarkan?

EMN : asalnya saya dibesarkan di Machang di mana saya membesar disini [ini], Cuma saya
keluar belajar je [sahaja].

AF : siapakah nama ibu tuan?

EMN : Nama ibu saya Engku Nor Binti Engku Ismail Bin Ku Putih.

AF : bagaimana pula dengan nama ayah tuan?

EMN : Ustaz Raja Omar Bin Raja Daud Bin Raja Abdullah Bin Raja Mustafa

AF : berapa orang adik beradik tuan?

EMN : Lapan .

AF : Anak yang keberapa dari adik beradik?

EMN : Tiga.

AA : Siapakah Idola tuan?

EMN : kalau kiranya, Tengku Bongsu ni [ini] jatuhnya idola saya yang ketiga. Yang keduanya ialah bonda saya sendiri, yang pertamanya ialah nabi Muhammad. Mengikut ranking lah, nak tanya yang keempat? Yang keempat tu [itu] penyanyi kumpulan Cast Uk, yang kelimanya Spice Girl.

AA : (ketawa) kenapa tuan membuat diorang [mereka] menjadi idola tuan? Sebab.

EMN : yang nombor satunya Nabi Muhammad tu [itu] *perfect* [sempurna]. Jadi dia menerangkan semuanya tu [itu] antaranya surah yang Allah turunkan untuk menenangkan Nabi Muhammad ialah surah Al-Kalam. Surah Al-Kalam tu ayat pertama dan keduanya berbunyi (Surah Al-Kalam ayat lima puluh dua [52]) dengan apa yang kaum kafir mengatakan Nabi Muhammad seorang gila sebenarnya berkat rahmat tuhan Nabi Muhammad seorang yang bijaksana, dan ayat terakhir surah Al-Kalam (surah yang ke

enam puluh lapan [68]) ayat terakhirnya bermaksud, dan sesungguhnya segala yang di dalam Al Quran ini [ini] untuk panduan seluruh umat pada setiap masa, itu jadi nya kat [dekat] sini [ini] melalui Nabi Muhammad disampaikan kepada Nabi Muhammad untuk setiap orang dan setiap masa, seperti jugak surah al-Kahfi, Nabi Muhammad juga yang menyampaikannya kenapa Nabi Muhammad tu [itu] *perfect* [sempurna] sebab dia dapat *guide* [panduan] *guide* [panduan] dia tu *direct* [secara langsung] *guide* [panduan] dia tu wahyu Allah. Jadi, Nabi Muhammad ceritakan apa yang Allah bagitahu, mealui Nabi Muhammad itu disampaikan macam [seperti] cerita surah al-Kahfi pun [juga] pemuda al-Kahfi. Macam [seperti] ayat Sembilan belas [19]. (bacaan surah Al-Kahfi ayat Sembilan belas). Berlaku lemah lembutlah dan kamu berahsialah dengan orang orang tertentu. Dimana dia suruh kita duduk diam dengan setengah setengah cerita tu [itu] kita jangan cerita. Kita ada bisul dekat punggung jangan kita cerita dekat orang, nanti orang buat cari pasal (berfikir seketika) dan benda ni [ini] [ini [ini]] cerita pemuda al-Kahfi dalam gua tetapi sebnarnya gunanya tu [itu] untuk kita sekarang ni [ini] [ini [ini]]. Apa kaitan kita dengan pemuda al-Kahfi? Takda [tidak ada] kaitan? Takde [tidak ada] tetapi semua benda itu adalah kita. Ini [ini] maksudnya menyeluruh dan disitu Nabi Muhammad sendiri personaliti dia *prfect* [sempurna]. Jadi, itu Nabi Muhammad. Jadi, Saya sebut tiga tadi kei [kan]. Yang kedua ialah ibu saya. Jadi, orang tanya Nabi Muhammad tu [itu] sapa [siapa] yang patut boleh sujud tu [itu] Nabi Muhammad kata ibu tiga [3] kali. Yang keempat [4] baru bapa. Sebab tiga [3] kali tu [itu] ibu tu [itu] yang---yang mengandung--- tiga [3] apa dia panggil ni [ini] [ini [ini]] tiga [3] peristiwa dalam kehidupan kita semasa mengandung, semasa membesarkan dan semasa melihat hasil dia. Dan tiga-tiga [3] tu [itu] ibu tu [itu] menangis. Cuba tanya tu [itu] ada tak [tidak] yang tak [tidak] pernah

menangis tengok [melihat] anak dia yang sedang membesar ataupun anak dia sedang berjaya ke sedih ke bila besar besok [esok] dah kahwin ke semua tu [itu] ada tak [tidak] ibu yang tak [tidak] pernah menangis. Mana itu yang berhati ibu lah. Sebab tu [itu] dia sebut tiga [3] kali. Dari segi sini [ini] kefahaman ayat tu [itu] penting. Tulah [itulah] Ibu *is* [aialah] *perfect* [sempurna] kepada kita. Tu [itu] yang kata syurga itu dibawah tapak kaki ibu sebab ibu tu [itu] *perfect* [sempurna]. Jadi, yang ketiganya ialah arwah Tengku Bongsu iaitu ayah kepada ibu saya. *Okay* [baiklah] kenapa? Sebab benda ni [ini] [ini [ini]] apa yang saya difahamkan berkenaan benda ni [ini] [ini [ini]] daripada arwah Tengku Bongsu. *Okay* [baiklah] yang keempat [4] pula penyanyi Cast tu [itu] *live dream somebody* [] itu sebab lagu kena dengan perjalanan kehidupan saya. *Live the dream somebody after me I can be what I can be* []. Yang kelima [5] pulak [pula] tu [itu] Spice Girl. (bunyi suara latar yang lain) (ketawa) *okay* [baiklah] habis cerita. Sebab benda tu [itu] semua kenapa saya sebutkan Cast dengan Spice Girl tu [itu] sebab Spice Girl tu [itu] pulak [pula] tu [itu] jadi, awek dia tu [itu] ada dengan ciri-ciri idaman (berfikir seketika).. idaman yang saya nak [hendak] cari, jadi dekat sini [ini] kita ni [ini] [ini [ini]] tidak lengkap kalau kita tak [tidak] ada pasangan. Manusia dijadikan berpasangan, bumi dijadikan dengan angin (bunyi suara latar yang lain), jadi untuk kita memahaminya ialah biar di lengkap pasangan, pasangan tu [itu] pasangan yang apa? Pasangan ke syurga. Jadi, kat [di] situlah. Jadi, kalau nak cari *student* [pelajar] ke apa ke kalau nak [hendak] cari awek masa ni [ini] [ini [ini]] nak cari couple [pasangan] tu [itu] tengok masa sesuai ke tak [tidak] satu dan tengok pulak [pula] ciri-ciri yang ada. (bunyi orang mengaji al-quran) (berfikir seketika)---

TAMAT BAHAGIAN 1

BAHAGIAN 2: SEJARAH PENDIDIKAN.

AF : okay [baikah] *so* [jadi] kita teruskan dengan sejarah pendidikan tuan samada sejarah pendidikan awal ataupun sampai sekarang. *So* [jadi] kalau tuan nak [mahu] bagitahu sejarah pendidikan awal yang dulu pun okay [baiklah] tapi kita nak tahu yang pendidikan awal.

EMN : saya (berfikir seketika) -- pendidikan tu [itu] dari... saya membesar bersama arwah Tengku Bongsu daripada kecil tu [itu] saya terdidik dengan dia. Lepastu [selepas itu] saya masuk mula-mula sekolahnya kira formalnya dekat 'Tabika Perkumpulan Wani [ini]ta Machang', lepastu [selepas itu] pergi sekolah rendah Hamzah, lepastu [selepas itu] pergi 'Maktab Rendah Sains Mara' [MRSM] 'Kota Bharu, Pasir Tumbuh, Kuala Terengganu'. Lepastu [selepas itu] saya sambung dengan 'A Level' di kolej Mara Banting lepastu [selepas itu] saya pergi ke 'University Of Sunderland' dalam bidang *Accounting* [akauntan]. Lepastu [selepas itu] saya sambung dengan Carta Institute Management Accountant di Universiti Teknologi Mara [UiTM] Shah Alam.

AF : Dimanakah tuan mula bersekolah rendah?

EMN : Sekolah rendah di Sekolah Kebangsaan Hamzah

AF : Pada tahun berapa tuan tamat sekolah rendah?

EMN : Sembilan belas lapan puluh tujuh [1987]

AF : Dimanakah tuan bersekolah menengah?

EMN : Maktab Rendah Sains Mara [MRSM] Kota Bharu, Pengkalan Chepa, Pasir Tumbuh dan Kuala Terengganu.

AF : Dimanakah tuan menyambung pelajaran di peringkat uni [ini]versity?

EMN : di University Of Sunderland, UK.

AF : Apakah pencapaian yang terbaik yang pernah tuan peroleh semasa di University Of Sunderland?

EMN: "Best Student Of Corporate Finance"

AF: Apakah kenangan manis tuan semasa di peringkat pengajian?

EMN : kenangan yang paling manis ialah -- saya belajar dengan professor saya nama dia professor Okk Olivechie. Jadi, dia banyak mengajar saya tentang hidup.

AF : Macam mana pula kenangan pahit tuan sepanjang di peringkat pengajian di luar negara?

EMN : pengajiannya saya selalu kena buli dengan orang putih.

AF : *Okay* [baiklah] Apakah *Tips* [tip] kejayaan tuan dalam bidang akademik sehingga mencapai tahap yang membanggakan menyambung di luar negara dalam bidang ini ?

EMN : *Okay* [baiklah] ini *tips* [tip] daripada saya, belajar Tauhid. Belajar Tauhid, belajar sifat-sifat dua puluh [20], belajar baca quran, amalkan surah Ar-Rahman, belajar, mudah.

TAMAT BAHAGIAN 2

BAHAGIAN 3: SEJARAH PEKERJAAN AWAL

AF : Mengenai sejarah pekerjaan awal, apakah bidang yang tuan pilih setelah tamat pengajian di Sunderland?

EMN : (Berfikir seketika). Bidang *accounting* [akauntan]

AF : Adakah pekerjaan itu membuatkan tuan rasa berpuas hati?

EMN : saya banyak tukar-tukar pekerjaan tapi semuanya berkaitan *accounting* [akauntan]. banyak kalau nak [mahu] kiranya.

AF : Banyak *department* [jabatan] tapi dengan *accounting* [akauntan] lagi?

EMN : nak [mahu] saya terang? *Okay* [baiklah], mula sekali, saya kerja sebagai “Account Az di Malaysia National Insurance” di jalan Penang belakang Kuala Lumpur City Centre [KLCC] sekarang ni [ini] dah [sudah] nama etica “Etica Twin” setahun selepas itu saya mengajar di kolej kudiawan mengajar *students* [pelajar] Matrikulasi.

AF : mengajar.. Pernah jadi *lecturer* [Pensyarah]?

EMN : Ya, dan masa tu saya mengambil lima puluh [50] orang *students* [pelajar] yang *failed* [gagal]. Saya ajar lima puluh [50] yang *failed* [gagal] tu [itu] lima belas [15] orang dapat

A. daripada *failed* [gagal] dapat A. maknanya, kat [dekat] situ lah kenangan yang paling mani [ini]s nya, paling puas hati.

AF : berapa lama tuan mengajar lima puluh [50] orang *students* [pelajar]?

EMN : setahun- selepas pada tu [itu] baru saya jadi akauntan, baru betul-betul jadi akauntan.

AF :mengajar dulu baru jadi akauntan yang official [rasmi]?

EMN : (menganggukkan kepala)

AF : pada tahun bila tuan mula berkerja disitu? *Accounting* [akauntan] tu [itu]?

EMN: official [rasmi] akauntan nya dua ribu satu [2001] sehingga dua ribu enam [2006].

AF : mengapa tuan berminat menceburi bidang tersebut sebagai pekerjaan tuan? Daripada mengajar jadi official akauntan?

EMN : maknanya saya mencari pengalaman dan benda tu [itu] ialah perjalanan hidup. Selepas pada itu, saya mula berni [ini]jaga, pada dua ribu enam [2006].

AF : maknanya tuan suka cuba sesuatu yang baru juga ke?

EMN : *Yes* [ya]

AF : *Okay* [baiklah] pencapaian terbaik tuan semasa di alam pekerjaan? Paling terbaik?

EMN : paling terbaik antara dua ribu sebelas [2011] sehingga dua ribu lima belas [2015] saya buka kedai motor saya jadi *dealer* [pembekal] motor sebuah jenama motosikal dimana saya seorang melayu di dalam Malaysia (ketawa kecil). Maknanya saya perintis.

AF : apakah perasaan yang membuatkan tuan untuk mula bekerja membuka dan menjadi *dealer* [pembekal] motosikal?

EMN : sebab tak [tidak] ada melayu yang menceburinya. Melayu lain tak [tidak] dapat menceburi bidang tu. *So* [jadi], kita merintis.

AF: *Okay* [baiklah] itu sahaja tuan punya latar belakang. *So* [jadi], kita boleh *proceed* [teruskan] untuk sejarah latar belakang Rumah Tengku Bongsu.

EMN : ya, boleh.

TAMAT BAHAGIAN 3

BAHAGIAN 4 : SEJARAH LATAR BELAKANG RUMAH TENGGU BONGSU

AF : *So* [jadi], kita nak [ingin] tahu daripada *first* [permulaan] sampailah akhir apa yang tuan tahu semua pasal [tentang] Rumah Tengku Bongsu apa yang terjadi semua, In Shaa Allah boleh ya. Apakah nama saintifik sebenar nama Rumah Tengku Bongsu ini [ini]?

EMN : kalau rumah saintifik nya nama saintifik dia maknanya dia sama je [sahaja] rumah lah.

AF : nama sebenar, nama rasmi rumah Rumah Tengku Bongsu?

EMN : boleh kata *castle* [istana] atau *palace* [istana]. (ketawa terbahak-bahak) nama sebenarnya tu [itu] rumah itu memang untuk Rumah Tengku Bongsu.

AF : nama yang dilabelkan memang Rumah Tengku Bongsu ke?

EMN : (suara mencelah) tak [tidak] orang ramai yang panggil Rumah Tengku Bongsu. Lepas tu [selepas itu] orang kenal dia kira nak kata *public figure* [tokoh masyarakat] yang merendah diri.

AF: jadi, nama rumah ini diberikan oleh orang ramai?

EMN: Ya, oleh orang ramai.

AF: bilakah Rumah Tengku Bongsu ini ditubuhkan?

EMN : ditubuhkan tu [itu] maksudnya dibina lah?

AF : ya. Dibina

EMN : dibina tu [itu] (berfikir seketika) kiranya awal dah [sudah] lebih serratus tahun [100].

(suara mencelah) “dia ada tarikh kan? tapi tarikh tu [itu] dalam hijrah, awak kena tukar kepada masihi” --- pada tahun seribu Sembilan ratus [1900]atau seribu lapan ratus [1800]

(suara mencelah) “seribu Sembilan ratus [1900]--- awal seribu sembilan ratus [1900] sebab saya belum ada lagi pada masa tu, jadi terlupa la, bersamaan dengan 1330 hijrah.

(suara mencelah) “ya, seribu tiga ratus tiga puluh [1330] hijrah, awal sembilan belas [19].--- maknanya sekarang ni [ini] [ini [ini]] seribu empat ratus empat puluh [1440] tolak dengan seribu tiga ratus tiga puluh [1330] bersamaan seratus sepuluh [110] tahun. Dua ribu lapan belas [2018] tolak dengan seratus sepuluh [110] jadi, dua ribu lapan [2008] – seribu Sembilan ratus lapan [1908]

AF : Pada tahun berapakah Rumah Tengku Bongsu ini dirasmikan? Maksudnya siap dibina.

EMN : tahun yang sama. Satu Sembilan kosong lapan. [1908]

AF: siapa yang merasmikan Rumah Tengku Bongsu?

EMN : sebenarnya tu [itu] yang lorong Kucikan Bakar iaitu mertua Tengku Bongsu. (suara mencelah) “Mertuanya yang buat”--- membinanya. Pada tahun seribu Sembilan ratus lapan [1908] mertuanya yang membina rumah ini [ini].

AF : siapakah pengasas Rumah Tengku Bongsu ini yang sebenar?

EMN : Kucikan Bakar.

AF : sedikit info daripada Persatuan Pencinta Sejarah Kelantan [PPSK], Encik Hassan, Rumah Tengku Bongsu ini juga dipanggil Rumah Tengku Ismail?

EMN: (suara mencelah) “nama dia sebenar Tengku Ismail”—Tengku Ismail Bin Ku Putih. Dia ni [ini] [ini [ini]] tiga [3] beradik, so [jadi] dia anak yang bongsu, jadilah Tengku Bongsu.

AF : tapi rumah ini memang lekat dengan Tengku Bongsu bukan Tengku Ismail? Tapi kalau orang ramai panggil Tengku Ismail?

EMN : orang tak [tidak] tahu juga.

AF : apakah hubungkait tuan dengan pengasas Rumah Tengku Bongsu ini?

EMN : moyang, pengasas yang membinanya tu [itu] moyang saya.

AF : Apakah sebab utama Rumah Tengku Bongsu ini ditubuhkan?

EMN : sebab utamanya ialah dijadikan rumah yang juga pusat bandar Machang ni [ini] kat [dekat] sini. Kira dia boleh dikatakan ketua kat [dekat] sini [ini].

AF : masa yang diambil untuk menyiapkan seni bina yang unik Rumah Tengku Bongsu ini?

EMN : orang zaman dulu *skill* [kemahiran] dia memang power. Singkat saja.

AF: *so* [jadi], ambil masa yang singkat? agak-agak anggaran setahun ke?

EMN : tak [tidak] sampai. dalam Enam [6] bulan macam [seperti] tu. [itu].

AF : ada cabaran tak [tidak]? Cabaran yang dihadapi ketika menyiapkan Rumah Tengku Bongsu ini?

EMN : ada, sebab dulunya tu [itu] hutan. Jadi kena tebang-tebang pokok dulu apa semua yang tebal dan besar.

AF : berapa ramai lagi yang terlibat membina Rumah Tengku Bongsu ini bersama pengasas Rumah Tengku Bongsu?

EMN : Kaum keluarga dan orang-orang kampung apa semua gotong royong dan berpakat menolong.

AF : berkaitan dengan jumlah, berapa banyakkah jumlah peruntukan yang digunakan peruntukan yang digunakan untuk menyiapkan senibina rumah ini ? Adakah kos dia tu [itu] rendah atau tinggi?

EMN : dia tu [itu] barang-barang semua, bahan-bahan yang nak [ingin] dibuatnya tak [tidak] perlu beli paku, jadinya beli kayu sahaja dengan atap genting, caranya masuk dlam hutan tebang pokok buat. Jadi kos nya itu ialah kos kerahan tenaga.

AF : berapa jumlah bilik yang ada di dalam Rumah Tengku Bongsu?

EMN : satu [1].. dua [2].. tiga [3].. empat [4].. lima [5].. enam. [6].. tujuh [7]. Dulunya ada tujuh [7] “haishh. Bukan-bukan !” kalau kira dulunya banyak. Banyak tu [itu] lebih dari tujuh. Sebab dulu asal buat ni [ini] sebelum British, sebelum Jepun datang ke sini [ini], luas. (suara mencelah) “rumah itu besar dulu”—rumah tu [itu] kira istana. Macam [seperti] itulah.

AF : salah satu binaan yang unik digunakan untuk membina Rumah Tengku Bongsu. Salah satu binaan yang paling unik dalam lingkaran rumah itu? Bahan binaan itu?

EMN : paku tak [tidak] ada. Carilah mana yang tak [tidak] guna paku. (ketawa kecil) makna unik tu [itu] *special* [istimewa] ke?

AF: dari segi kayu ke ukiran ke?

EMN : (suara mencelah) “kayu, kayu chengal”--- (bunyi binatang di sekeliling). “Bata tanah”---

AF : adakah segala kelengkapan Rumah Tengku Bongsu sudah tersedia setelah siap dibina?

EMN : sudah. Untuk duduk tu [itu] sudah.

AF : adakah rumah tersebut dihiasi dengan lingkaran dan ukiran kayu yang unik di semua sudut tempat dalam rumah itu?

EMN : boleh dikatakan macam itulah.

AF : berapakah keluasan rumah tersebut?

EMN : kalau sekarang ni [ini] kalau nak kira sekarang, sekarang ke kira asal dulu luas. (suara mencelah) “asal dulu berapa?”—lebih kurang satu padang bola.

AF: keluasan sekarang?

EMN : lebih kurang (berfikir seketika).. sekarang ni [ini], kalau kira tu [itu] satu [1] padang bola, satu [1].. dua [2].. tiga [3].. empat [4].. lima [5].. enam. [6].. enam [6] kali *court* [gelanggang] *takraw* [sepak raga].

AF : adakah reka bentuk Rumah Tengku Bongsu ini diilhamkan dari mana-mana sumber?

EMN : darimana sumber tu [itu], seni [ini]bina melayu sebab yang buat tu [itu] tukang-tukang melayu, (suara mencelah) “ni [ini] kira rumah tiang dua belas [12].

AF : pernahkah Rumah Tengku Bongsu ini [ini] diubahsuai?

EMN : pernah lah. Sekarang pun [juga].

AF : dulu pun [juga] dah diubahsuai?

EMN : tahun enam puluhan [60an]-- (suara mencelah) “banyak kali ubah, itu yang jadi kecil tu [itu].

AF : adakah Rumah Tengku Bongsu ini pernah berpindah milik?

EMN : tak [tidak] pernah. Diamanahkan oleh anaknya.

AF : adakah Rumah Tengku Bongsu ini berkait rapat dengan keturunan diraja?

EMN : berkait rapat. Kalau kiranya, ikut keturunan, Long Gaffar.

AF : Adakah rumah tengku bongsu ini mendapat lebih perhatian dari pelancong-pelancong luar negara?

EMN: Mana yang mengetahui sahaja..... mana yang minat pasal sejarah tu memang datang je [sahaja] tengok. Bertambahnya lagi melalui Pecinta Sejarah Kelantan nya tu [itu] memang selalunya bawak tengok antara seni [ini] bina lama.

AF: Pada zaman dahulu bagaimana penerimaan penduduk penunubuhan Rumah Tengku Bongsu?

EMN: kalau dulu nya tu [itu] penduduk gambira dan bersyukur sebabnya rumah ni [ini] jadi tempat rujukan, tempat tumpuan, tempat rujukan, tempat bersidang kalau ada apa-apa majlis.

AF: Siapakah yang pernah terlibat dalam mendiami rumah tengku bongsu tersebut?

EMN: Keluarga dan Sir Anderson pernah sewa, dia duduk sebelah sana yang besar tu [itu] dia buat sewa sebelah lepahtu [selepas itu] dia wak [buat] pejabat sebelah—(suara latar mencelah) (nada bersederhana) Sir Anderson maknanya wakil pegawai kerajaan British.

AF: Adakah masa [semasa] DO Sir Anderson menyewa Rumah Tengku Bongsu ini ada menetapkan tidak berapa boleh tinggal dirumah tersebut?

EMN: tidak, maknanya Ku Bongsu bagi kemudahan kepada Sir Anderson.

AF: Apakah keistimewaan rumah tersebut sehingga menarik perhatian penyewa untuk menyewa rumah tersebut?

EMN: Rumah tu [itu] unik, selesa, selamat.

AF: Adakah rumah ini pernah dijadikan tempat untuk membuat kerja kerja lain selain berteduh untuk menginap?

EMN: Pernah. Ore [orang] nok [nak] kenduri nak kawin tu [itu] ada la belake [belakang] ni [ini] [ini [ini]], tempat wak [buat] suro [Ashura] ke apa ke. Sebab sini disini tempat tumpuan, jadi dia ada balai raya kalau kira dulu, ada gelangan silat.

AF: Adakah rumah ini pernah diceroboh masuk oleh perompak?

EMN : Perompak pernah setahu saya dua kali, sekali tu saya berada disitu, saya berada dirumah itu. Okey yang pertamanya ialah pada tahun saya tidak pasti tetapi selepas pada zaman peperangan jepun la-- (berfikir seketika) ada perompak dua orang perompak dia nak masuk so [jadi], malam tengah malam dia berbincang (percakapan antara perompak) “ kita nak masuk ikut mana kamu masuk ikut mana, kamu masuk ikut dapur saya masuk ikut alang ni [ini] panjat kat tepi ni [ini]” –(perbulan beerhenti) Jadi ada burung hantu bertenggiti atas tu dalam seni bina dia tu ada tempat burung hantu duduk, jadi burung hantu ni [ini] pun dengar. Burung hantu dengar burung hantu ni [ini] masuk terus terbang masuk dalam bagitau tuan rumah dan burung yang paling cerdik mengikut kata Arwah Ku Bongsu ialah burung hantu sebab percakapan nya hampir sama dengan percakapan manusia. dia kata- (burung bercakap) “tuan ada dua orang pencuri Ayah Ku ada pencuri dia kata” jadi tuan rumah pun bangun. Bangun dia nak masuk rumah ni [ini] sebelum masuk rumah ni [ini] la kena penendangnya itulah contoh ancamanya cuma tapi tidak dapat itu yang pertama yang saya tahu dari segi cuma perompak la. Yang keduanya pada tahun Sembilan belas lapan puluh tiga [1983] ada dua orang nak masuk rumah yang

ini [ini] dalam kes ini [ini] perompak ni [ini] bukan calang-calang orang dapat masuk melalui pintu depan tu [itu] lepas pintu tu [itu] ada gelegar [balok tempat untuk memaku papn atau kayu] geleger la kei [kan].. (ketawa besar)--- jadi bila masuk geleger [balok tempat untuk memaku papn atau kayu] tu [itu] dua orang ni [ini] pun pijak [jejak] atas gelegar [balok tempat untuk memaku papn atau kayu] pijak [jejak] kaki tu [itu] bila empat-empat [4] kaki dua [2] orang perompak ni [ini] dua-dua [2] lelaki berpijak diatas gelegar [balok tempat untuk memaku papn atau kayu] lekat kaki kat [dekat] situ tak [tidak] boleh nak angkat kaki kira macam [seperti] pasak bumi yang cerita ni [ini] [ini [ini]] Arwah Ku Bongsu masa tu umur saya lapan hingga Sembilan [8-9] tahun jadi masa tu [itu] saya tidur *so* [jadi] pagi tu [itu] benda tu [itu] berlaku dalam pukul dua [2am] pagi semua orang dah [sudah] tidur. Jadi bila kaki tu [itu] melekat dekat atas lantai gelegar [balok tempat untuk memaku papn atau kayu] tu [itu] tak [tidak] boleh nak angkat jadi bangun pagi tu [itu] Ku Bongsu bangun tangok ada dua [2] orang duduk kat [di] situ melekat dekat gelager tuh [itu] dua [2] orang ni [ini] pun apa lagi ampung-ampung sebab memang tidak boleh buat apa.. nak lari tak [tidak] boleh jadi isteri dia nya tu [itu] Arwah Ku Zabidah bangun tengok tu [itu] marah jadi ambik cetong [gayung] lempar [baling] kena atas dahi benjur [bengkak] cari la siapa yang benjur [bengkak] tuh [itu] ada sampai sekarang jadi Ku Bomgsu ni [ini] [kata tak [tidak] apa sebab Ku Bongsu dia bersifat pemaaf jadi dia kata pergi lah bila dia cakap pergi tapi kaki tu [itu] tidak boleh nak angkat juga *so* [jadi] tak [tidak] boleh nak pergi Ku Bongsu pun (percakapan nada marah)--- “sudah aku dah sudah] suruh kau pergi kenapa kau tak [tidak] nak [mahu] pergi aku mana tahu apa-apa, dia ni [ini] [ini] pun duk ampung-ampung ayah Ku jadi Ku Bongsu pun baru teringat dia pun baca la suruh al-ikhlas tiga kali, dia baca tiga kali lepas

tu [itu] dia cakap pergi lah jadi, surah al-ikhlas ni [ini] apa surah yang meng-Esa kan Allah jadi boleh la pergi. Itu la kefahaman kepada ayat bukan sebab ayat sebab kefahaman kita keesaan kita kepada Allah dengan baca al-ikhlas tiga kali baru boleh pergi, dimana pada masa ni [ini] saya ingat lagi saya umur lapan tahun [8] balik daripada sekaloh Ku Bongsu pesan juga dia kata nak pagar rumah baca alam na seroh tujuh kali alam na seroh tu surah apa, surah Allah menenangkan Nabi Muhammad baca tujuh kali disetiap penjuru rumah jadi ni [ini] kat [dekat] apa apa semua tu aku berlindung kepada Tuhan untuk menjaga harta benda aku diri aku keluarga aka apa semua tuh jadi itu lah pesan Ku Bongsu supaya disebar, jadi pagar dengan alam na seroh buka pula dengan al-ikhlas tiga kali kita ni [ini] pun duduk asrama ke duduk rumah ke buat macam tu [itu] baca alam na seroh nak keluar rumah nak masuk rumah baca al-ikhlas. Alam na seroh tu rumah al-ini siroh ini [ini] dia pesan ini lah antara amalan ku yang mana boleh disampaikan dengan kefahaman supaya dapat la ilmu yang berkekalan sebabnya dia nak anak cucu dia pergi Merkah supaya dapat jumpa dan tengok dia. Cerita ni [ini] ada saya tulis dalam blogspot saya naziromar75 cari siri Bersama datuk, datuk tu Arwah Ku Bongsu.

AF: Adakah rumah ini pernah dijadikan tempat untuk berlindung semasa peperangan zaman Jepun dahulu?

EMN: Maknanya tiadalah... tidak pernah dijadikan tempat berlindunglah pada zaman peperangan tuh... (tanya balik soalan) dia lebih kepada tempat yang orang nak insaf tu nak belajar agama apa semua tu dating kat sini [ini] tuh jumpa dengan arwah tengku bongsu, Ku Bongsu akan tolong kat situ.

AF: Apakah sejarah yang boleh diketengahkan tentang rumah tengku bongsu ini dengan zaman peperangan jepun dahulu?

EMN: Maknanya senibina dia jadi Jepun datang serang pun rumah ni [ini] tak dok [tidak ada] effect [kesan] ---tak dok peluru sebiji pun [tidak ada peluru sebiji pun]—(suara mencelah).. Peluru tak [tidak] dapat masuk dan tidak dapat tembus macam tuh, Jepun tidak dapat naik rumah tuh “jadi tidak pernah diamcamlah? – (tambahan pertanyaan)-- diamcam tetapi terkawal pada zaman jepun apa semua tuh yang dia tak [tidak] puas hati semua tuh [itu] kalau kira pemimpin semua tuh [itu] dia akan pergi serang dan yang mana tak [tidak] takluk kepada dia tuh dia akan ambil harta semua tapi rumah Ku Bongsu ni [ini] dia sampai depan tu [itu] lepas pada tu[itu] pergi rumah sebelah pulak.

AF: Adakah Rumah Tengku Bongsi ini banyak meninggalkan kesan yang tidak boleh dilupakan?

EMN: Ermm kesan dari segi mana tu [itu] memang saya tak [tidak] lupalah setakat saya nya tapi apa yang saya ceritakan sebelum ni [ini] itu sejarah daripada dulu tu [itu] memang tidak dilupakan daripada Ku Bongsu anak dia, cucu dia, cici dia pun lagi maknanya tidak dilupakan sebab bende tu [itu] memang bersejarah dan kesan yang paling ketara ialah *sentimental value* [nilai sentimental]--- (ketawa kecil).

AF: Ada strategi ke tidak yang diambil untuk mengawal Rumah Tengku Bongsu ini daripada teramcam?

EMN: Ada.. Contoh strategi yang utama sekali pesanan daripada Ku Bongsu dulu kepada saya sendiri ialah Arwah Ku Bongsu bagitau berserah kepada Tuhan. Sebenarnya itu sahaja strateginya, Tuhan tu Maha Kaya dan Maha Berkuasa (potongan ayat al-quran dibaca) Tuhan tu Maha Berkuasa, Tuhan tu ada Kudrat. Kudrat tu diberikan kepada manusia yang bernama insan, kudrat yang dizahirkan Tuhan terjalirkan kepada manusia tetapi Tuhan tu lah (potongan ayat al-quran dibaca) Tuhan yang Maha Berkuasa, bila kita faham bende tu semua bende akan selamat.

AF: Apa pendapat tuan tentang factor-faktor keutuhan senibina rumah tengku bongsu ini?

EMN: Dari segi faktor keutuhan tu [itu] ... (berfikir seketika) seni dia tuh seni pertukangan orang zaman dahulu tu [itu] maknanya dengan buatnya kemas dan faktor kayu cegal. Tu [itu] dengan faktor binaan dan faktor senibinanya.

AF: Sehingga kini, siapakah yang bertanggungjawab menguruskan rumah tersebut?

EMN: Anak bongsu kepada arwah Ku Bongsu yang menguruskan rumah tu [itu]

AF: Sehingga hari ini, Siapakah yang mendiami rumah tersebut?

EMN: Anak bongsu kepada arwah Ku Bongsu,... nama anak dia nye tu [itu] Cik Yah. Cik Yah ni [ini] nama sebenarnya Tengku Ratiyah rasanya.. (ketawa kecil)

AF: Adakah rumah tengku bongsu kini [ini] dijaga dengan keadaan yang terkawal atau tidak terkawal?

EMN: Ermm kalau dalam tu terkawal lah bersih lah. Kalau luar tuh sebab sekarang ni [ini] dalam beberapa minggu ni [ini] owner rumah tu taka da kat sini.

AF: Adakah rumah Tengku Bongsu ini pernah dibiarkan begitu sahaja?

EMN: Kalau zaman tu boleh kata tinggal kawasan sini lah. Pernah dibiarkan lah cuma tidak terusuk la semasa dibiarkan.

AF: Adakah rumah tengku bongsu sekarang telah diubah suai atau masih kekal seperti seni bina yang terdahulu?

EMN: Pernah paling kurang 3 kali ubah suai.

AF: Mengikut pandangan tuan, adakah rumah pernah mendapat pengiktirafan daripada arkib negeri?

EMN: Tidak secara rasminya (maksud dia macam mana tu [itu]?- penambahan pertanyaan).Pernah Cuma tidak disebar. Kalau zaman dahulu permintaan Ku Bongsu tu [itu] biar tidak disebar sebab dia nak [mahu] hidup tua dia tuh dia meninggal pun pada umurseratus lapan belas [118] tahun pada tahun dua ribu sebelas [2011] jadi maknanya tak [tidak] nak [mahu] orang ramai jadi tumpuan .

AF: Adakah pihak arkib pernah menawarkan untuk membayar rumah tengku bongsu untuk dijadikan sebagai rumah yang bersejarah?

EMN: Saya tidak pasti pihak arkib tapi ada beberapa pihak pernah menawarkan untuk membayarnya.

AF: Adakah keunikan dan senibina rumah tersebut turut dinilai untuk pihak arkib mendapatkan maklumat sejarah yang tercipta di rumah tersebut?

EMN: Tiadalah

AF: Apakah perasaan tuan apabila pihak laman sesawang pencinta sejarah Kelantan memperkenalkan rumah Tengku Bongsu ke dalam media social?

EMN: Perasaan nye saya bersyukur kerana bende ni [ini] dapat menyampaikan mana ada pengetahuan ilmu pengetahuan berkenaan dengan melayu berkenaan dengan sejarah ni [ini] kepada orang lain kepada generasi muda ni [ini] dapat tahu serba sedikit mana yang pihak saya boleh membantu.

AF: Adakah ia akan lebih mendapat perhatian daripada orang ramai untuk mengetahui Rumah Tengku Bongsu ini [ini]?

EMN: (wajah tenang)seharusnya jawapannya ye lah Cuma mengikut perancangan saya tu [itu] biarlah ni [ini] tahun depan maknanya baru saya bersedia la sikit maknanya saya pun ada masa yang rilek sikit untuk menerangkan apa-apa sikit.

AF: Adakah tuan merasa peninggalan Rumah Tengku Bongsu ini banyak memberi manfaat kepada keluarga dan kerabat tuan?

EMN: Banya... kalau untuk keluarga tu bila berkumpul kat [di] sini ni [ini] yang bergaduh apa semua tuh [itu] tak [tidak] jadi bergaduh (ketawa)--- *sentimental value*[nilai sentimental]-
--.

AF: Kerjayaan yang paling berjaya yang boleh dilihat tentang sejarah penubuhan rumah Tengku Bongsu ini?

EMN: Dari segi kerjayaan macam mana tu? . Dia rumah ni [ini] Ku Bongsu menbesarkan anak-anak dia tu berjaya dan anak-anak dia semua tu[itu] menjadi yang berguna semua tu[itu]

AF: Adakah ia akan menjadi rumah yang sentiasa dingati oleh banyak pihak disebabkan keutuhannya yang bergitu lama dan unit?

EMN: Untuk orang yang terbabit yang pernah datang rumah ni [ini] selalu juga datang melawat walaupun tak ada orang. (suara mencelah)—“Kira anak-anak cucu sir Anderson pun

pernah datang pada tahun lapan puluhan [80an] dalam Sembilan puluh enam Sembilan puluh tujuh [96 97] macam tu [itu] ada diaorang datang daripada London-)---

AF: Pada pendapat Tuan, adakah dengan mengetahui kewujudan rumah Tengku Bongsu ini? tersebut ia akan dapat menarik minat seseorang ke untuk mengetahui rumah ini?

EMN: Ada.

TAMAT BAHAGIAN 4

BAHAGIAN 5: PESANAN DAN HARAPAN BERKAITAN RUMAH TENGGU BONGSU

AF: Apakah harapan yang ingin diketengahkan terhadap penubuhan rumah tengku bongsu yang masih lagi utuh dan kekal hingga sekarang?

EMN : Harap tu seni bina macam ni [ini] dikekalkan, maknanya untuk keluarga tu dari segi seni bina membawa juga untuk keutuhan dia, silaturahim dengan keluarga jadi dari segi sifat pula nya dari segi masyarakat pula dangan sini bina nye tu macam ada balai seri ada, gelangan ada, tempat simpan padi adaa segala yang ada tu jadinya tempat tumpuan juga maknanya tempat untuk kegunaan ramai orang-orang lain, jiran-jiran, orang kampung boleh guna dari segi situ nya tu kita mangambil konsep ikhran dan ikhwan. Ikhran muslimin ialah tu mengutamakan saudara, ikhwan tu menjaga silaturam. Jadi dari segi seni [ini] bina tu dia berkait dengan konsep dalam agama, jadi yang sebenarnya tu seni [ini] bina berasaskan agama tujuanya kepada agama ikhran dan ikhwan mualimin.

AF: Adakah rumah tengku bongsu boleh dijadikan satu nilai sejarah yang tidak boleh dilupakan kerana berkait rapat dengan penyewa tentera British?

EMN: Itu ada salah satunya.

AF: Apakah pesanan yang boleh diterapkan kepada pelancong luar negara yang datang untuk melihat persekitaran rumah tengku bongsu?

EMN: *Just can see don't touch.* [hanya boleh melihat sahaja dan jangan sentuh]

AF: Apakah harapan tuan terhadap rumah ini jika pihak arkib negeri ingin membayar rumah tersebut untuk dijadikan satu sejarah yang menarik?

EMN: Harapannya jangan bayar jangan ambil. Tidak benarkan itu lah pesanan Arwah Tengku Bongsu.(walaupun harga tinggi sekali pun tak nak bagi.. penambahan..) saya sebagai cucu derhaka nanti.

AF: Adakah persepsi tuan jika keunikan senibina rumah ini boleh dianggap sebagai sesuatu yang bernilai dari segi aspek sejarah yang berkait rapat dengan zaman dahulu?

EMN: Penglibatannya tu dengan semua dangan ada semuanya ni [ini] memang banyak berkait aspek sejarah. Cuma sejarahnya tu [itu] belum disebarakan lagi.

AF: Apakah pesanan yang boleh ditujukan untuk memberi perlindungan yang lebih mendalam terhadap rumah tengku bongsu?

EMN: Pesanan kepada siapa? Ke [kepada] diri sendiri ke [kepada] kepada orang lain? Kalau diri sendiri kena kukuhkan ekonomi sahaja supaya tidak tergadai. Seperti dikatakan tidak akan hilang melayu didunia ini apa semua ni [ini] kalau ekonomi tidak ada tergadai jaga,

ini kan gelang emas pun kita gadai. Kalau masyarakat *can see don't touch* la. [boleh lihat jangan sentuh]. (ketawa kecil)

AF: Adakah Tuan akan berharap orang akan mengambil tahu tentang kewujudan Rumah Tengku Bongsu ini?

EMN: Saya memang dalam agenda saya nya sebab sekarang ni [ini] pun sedang menyiapkan sebuah buku yang berkaitan ... dan sudah menyiapkan buku berkaitan Ku Bongsu dan perjalanan Ku Bongsu akan diterbitkan dibawah terbitan saya sendiri dan saya akan terbitkan lagi sebuah buku juga dengan kerja sama Persatuan Pencinta Sejarah Kelantan (PPSK) berkenaan seni bina Rumah Tengku Bongsu dengan sejarah perjalanannya. In Sha Allah pada awal tahun depan akan *release* [terbit] tapi cerita pasal Ku Bongs itu dah siap Cuma belum terbitkan lagi.

AF: Apakah pesanan Tuan kepada orang diluar sana terhadap Rumah Tengku Bongsu?

EMN: Pesanan semua nya tu belajar la mana yang ada pesanan daripada Ku Bongsu sendirinya segala ilmu dia tahu dia sampaikan kepada anak cucu nya ni [ini] untuk disampai kepada semua, sebab ilmu tu [itu] untuk semua tiada ilmu yang tersembunyi.

AF: Apakah perancangan Tuan pada masa akan datang untuk Rumah Tengku Bongsu ini?

EMN: Perancangan saya ialah untuk megekalkan keaslian dia maknanya akan mengembalikan keaslian seperti masa kegemilangan nya dulu, bermakna masa kegemilangan dia tu [itu] pada tahun sembilan belas dua puluh sehingga sembilan belas tiga puluh [1920-1930], sebab masa tu [itu] Ku Bongsu muda lagi kei [kan]

TAMAT BAHAGIAN 5

SKRIPT PENUTUP

Dengan ini tamatlah sesi temubual sejarah lisan mengenai Rumah Tengku Bongsu bersejarah bersama Engku Mohammad Nazir Bin Raja Omar

Kami mengucapkan ribuan terima kasih di atas kesudian dan kerjasama yang diberikan oleh beliau dalam menyempurnakan wawancara ini.

Adalah diharapkan dengan hasil temubual ini dapat menyumbang kepada perkembangan ilmu dalam bidang pendidikan para penyelidik pada masa akan datang. Sekian, terima kasih.

LAMPIRAN

LOG WAWANCARA

Berikut merupakan ringkasan temubual bersama Engku Mohamad Nazir Bin Ustaz Haji Raja Omar yang bertujuan menceritakan mengenai beliau dan juga menceritakan tentang Rumah Tengku Bongsu.

MASA	SUBJEK	NAMA / TEMPAT / RUJUKAN
BAHAGIAN A: PENGENALAN AWAL LATAR BELAKANG		
1.48	Menceritakan tentang tempat lahir.	Machang, Kelantan
2.17	Menceritakan mengenai nama ayah	Ustaz Haji Raja Omar Bin Raja Daud Bin Abdullah
2.34	Menceritakan mengenai nama ibu	Engku Noor Binti Tengku Ismail Bin Ku Puteh

2.53	Menceritakan mengenai idola	Nabi Muhammad SWT, Engku Noor Binti Tengku Ismail Bin Ku Puteh (Ibu) dan Ku Bongsu
BAHAGIAN B: PENDIDIKAN DAN KERJAYA SEKARANG		
10.17	Menceritakan mengenai sekolah rendah	Sekolah Kebangsaan Hamzah, Machang
11.03	Menceritakan mengenai sekolah menengah	MRSM Kota Bharu.
11.15	Menceritakan mengenai pengajian di Universiti	University Of Sunderland, UK
12.55	Menceritakan mengenai perkerjaan awal	ERTIKA TWIN, Kuala Lumpur
13.40	Menceritakan mengenai menjadi guru	Kolej Kediawan Matrikulasi
14.15	Menceritakan mengenai menjadi akuanten yang sebenar	Pada tahun 2001

BAHAGIAN C: SEJARAH AWAL TENTANG RUMAH TENGGU BONGSU

16.23	Menceritakan mengenai nama sebenar Rumah Tengku Bongsu	Rumah Tengku Bongsu
17.21	Menceritakan mengenai tahun penubuhan Rumah Tengku Bongsu	Pada tahun 1908
19.02	Menceritakan mengenai tahun perasmian Rumah Tengku Bongsu	Pada tahun 1908
20.00	Menceritakan mengenai siapa yang merasmikan Rumah Tengku Bongsu	Ku Chekan Bakar (mertua Ku bongsu)
22.40	Menceritakan mengenai jumlah bilik di Rumah Tengku Bongsu	Lebih daripada Tujuh
23.27	Menceritakan mengenai keunikan Rumah Tengku Bongsu	Tidak menggunakan padu
24.35	Menceritakan mengenai keluasan Rumah Tengku Bongsu	Satu padang bola

25.31	Menceritakan mengenai seni bina Rumah Tengku Bongsu	Seni bina Melayu
26.30	Menceritakan mengenai keturunan diraja.	Long Ghafar yang Ke-5
28.07	Menceritakan mengenai siapa yang pernah tinggal di Rumah Tengku Bongsu	Keluarga dan Sir Anderson (DO British)
30.00	Menceritakan mengenai perompak di Rumah Tengku Bongsu	Pernah 2 kali
38.16	Menceritakan mengenai kesan yang tidak boleh dilupakan tentang Rumah Tengku Bongsu	Sentimental value
39.05	Menceritakan mengenai stretegi mengawal Rumah Tengku Bongsu	Berserah kepada Allah
41.05	Menceritakan mengenai siapa yang mendiami Rumah Tengku Bongsu tersebut	Engku Ratiah Binti Tengku Ismail (anak bongsu Tengku Ismail)

**BAHAGIAN C: PESANAN DAN HARAPAN BERKAITAN RUMAH TENGGU
BONGSU**

46.56	Menceritakan mengenai harapan Rumah Tengku Bongsu	Seni bina dikekalkan
48.23	Menceritakan mengenai pesanan kepada pelancong Rumah Tengku Bongsu	Just can see don't touch
49.05	Menceritakan mengenai harapan jika arkib ingin membayar Rumah Tengku Bongsu	Jangan bayar
52.00	Menceritakan mengenai buku berkaitan Tengku Bongsu	Bertajuk Bersama Atuk

DIARI KAJIAN

MASA	TARIKH	PERKARA	TINDAKAN
2.00 ptg – 4.00 ptg	12 Sep 2018	<p>Kami diberi penerangan oleh Puan Nurulannisa mengenai Oral History dan Puan Nurulannisa memberi tahu tajuk kajian lisan pada tahun ini ialah bangunan bersejarah di daerah Machang.</p> <p>Puan Nurulannisa mengarahkan pelajar untuk membentuk kumpulan seramai dua orang satu kumpulan dan Puan Nurulannisa menyuruh setiap kumpulan memikirkan tempat untuk di buat kajian.</p>	<p>Membuat catatan tentang kajian lisan dan tajuk tugas yang perlu di lakukan.</p> <p>Menentukan siapa ahli kumpulan.</p>
8.00 mlm – 11 mlm	19 Sep2018	Mencari maklumat mengenai bangunan bersejarah di daerah Machang.	Mencari bangunan bersejarah di Google.

2.00 ptg – 4.00 ptg	26 Sep 2018	Kami mengusulkan tajuk yang telah kami kenal pasti kepada Puan Nurulannisa iaitu Rumah Tengku Bongsu.	Mendapat persetujuan daripada pensyarah.
2.00 ptg – 3.00 ptg	7 Okt 2018	Mengubungi Engku Muhamad Nazir Bin Ustaz Haji Raja Omar untuk bertanyakan kesudian beliau di temubual.	Mendapat bersetuju untuk di temubual.
2.00 ptg – 4.00 ptg	10 Okt 2018	Berbincang dengan pensyarah mengenai soalan yang akan ditanya kepada Engku Muhamad Nazir Bin Ustaz Haji Raja Omar.	Berbincang dan memperbetulkan soalan.
2.00 ptg – 4.00 ptg	17 Okt 2018	Menunjukkan semula soalan yang ingin ditujukan kepada Engku Muhamad Nazir Bin Ustaz Haji Raja Omar.	Soalan diluluskan oleh pensyarah.
2.00 ptg – 3.00 ptg	20 Okt 2018	Menghubungi Engku Muhamad Nazir Bin Ustaz Haji Raja Omar untuk mendapatkan tarikh ditemubual.	Mendapat tarikh untuk ditemubual.

2.00 ptg – 3.00 ptg	30 Okt 2018	Mendapatkan surat kebenaran rasmi UiTM.	Maendapatkan surat.
10.00 pg – 11.00 pg.	1 Nov 2018	Menghantar senarai soalan kepada Engku Muhamad Nazir Bin Ustaz Haji Raja Omar.	Soalan dihantarkan kepada Engku Muhamad Nazir Bin Ustaz Haji Raja Omar.
11.00 pg – 12.00 pg.	3 Nov 2018	Mengingatkan Engku Muhamad Nazir Bin Ustaz Haji Raja Omar mengenai tarikh temubual.	Mengingatkan Engku Muhamad Nazir Bin Ustaz Haji Raja Omar dan bertanyakan mengenai masa.
2.30 ptg – 3.00 ptg	5 Nov 2018	Engku Muhamad Nazir Bin Ustaz Haji Raja Omar menghubungi kami terpaksa menukar tarikh untuk menemubual.	Mendapatakan tarikh baru untuk di temubual.
10.00 pg – 10.30 pg	7 Nov 2018	Mendapatkan surat kebenaran rasmi UiTM yang baru.	Mendapatkan surat.

2.00 ptg – 4.00 ptg	11 Nov 2018	Perjumpaan bersama Engku Muhamad Nazir Bin Ustaz Haji Raja Omar di rumah beliau.	Temubual bermula.
4.30 ptg – 5.00 ptg	11 Nov 2018	Memberi hadiah dan cendera mata kepada Engku Muhamad Nazir Bin Ustaz Haji Raja Omar setelah selesai sesi temubual.	Hadiah diberikan kepada Engku Muhamad Nazir Bin Ustaz Haji Raja Omar.

SENARAI SOALAN

RANGKA SOALAN TEMU BUAL BERSAMA ENGGU MOHAMMAD NAZIR BIN RAJA OMAR

Assalamualaikum Warahmatullahi Wabarakatuh dan salam sejahtera. Berikut adalah soalan-soalan yang akan diajukan untuk mengetahui sejarah lisan mengenai latar belakang Rumah Tengku Bongsu.

Bersama-sama kami ialah Tengku Mohd Nazir yang merupakan pengerusi persatuan sejarah Kelantan. Rakaman ini akan dijalankan pada 12 November 2018 bersamaan dengan hari isnin pada pukul 2 petang.

Temubual ini akan dikendalikan oleh Alia Farhana Binti Yusof dan Muhammad Amer Aiman Bin mohd Razani

Dengan segala hormatnya temubual dimulakan.

PENGENALAN AWAL LATAR BELAKANG

1. Apakah nama penuh Tuan?
2. Apakah nama panggilan Tuan?
3. Bilakah tarikh Tuan dilahirkan?
4. Dimanakah Tuan dilahirkan ?
5. Dimanakah tempat asal Tuan dibesarkan?
6. Siapakah nama Ibu Tuan?
7. Siapakah nama ayah Tuan?
8. Berapa orang adik beradik Tuan?
9. Anak yang ke berapa dari adik beraik?
10. Siapakah idola tuan?

SEJARAH PENDIDIKAN.

11. Dimanakah Tuan mula bersekolah rendah?
12. Pada tahun berapa Tuan tamat sekolah rendah?
13. Dimanakah Tuan bersekolah menengah?
14. Pada tahun berapa Tuan sekolah menengah?
15. Dimanakah Tuan menyambung pelajaran di peringkat universiti?
16. Apakah pencapaian terbaik yang pernah Tuan peroleh?
17. Apakah kenangan yang paling manis sepanjang Tuan di peringkat pengajian?
18. Apakah kenangan yang paling pahit Tuan sepanjang di peringkat pengajian?
19. Apakah tips kejayaan Tuan dalam bidang akademik sehingga mencapai tahap yang membanggakan?

SEJARAH PEKERJAAN AWAL

20. Apakah bidang pekerjaan yang Tuan pilih setelah tamat pengajian?
21. Adakah pekerjaan itu membuatkan Tuan rasa berpuas hati?
22. Berapa lama Tuan berkhidmat atau berkerja di situ?
23. Pada tahun bilakah Tuan mula berkerja di situ?
24. Mengapakah Tuan berminat menceburi bidang tersebut sebagai pekerjaan Tuan?
25. Apakah pencapaian terbaik Tuan semasa di alam pekerjaan?
26. Apakah perasaan yang membuatkan Tuan untuk mula berkerja di situ?

SEJARAH LATAR BELAKANG RUMAH TENGGU BONGSU

27. Apakah nama saintifik sebenar Rumah Tengku Bongsu ini?
28. Pada tahun bilakah Rumah Tengku Bongsu ditubuhkan di Daerah Machang?
29. Adakah nama Rumah Tengku Bongsu ini digunapakai sejak dari awal pembinaanya lagi?
30. Bagaimanakah rumah tersebut mendapat gelaran dengan nama tengku bongsu?
31. Pada tahun berapa Rumah Tengku Bongsu ini dirasmikan?
32. Siapakah yang merasmikan Rumah Tengku Bongsu ini?
33. Pada tahun berapa nama ini ditukar kepada nama Rumah Tengku Bongsu?
34. Siapakah pengasas Rumah Tengku Bongsu ini?

35. Apakah hubungkait Tuan dengan pengasas Rumah Tengku Bongsu ini?
36. Pada tahun bilakah Rumah Tengku Bongsu ini siap dibina?
37. Apakah sebab utama Rumah Tengku Bongsu ini ditubuhkan?
38. Berapakah masa yang diambil untuk menyiapkan seni bina yang unik Rumah Tengku Bongsu tersebut?
39. Apakah cabaran yang dihadapi ketika menyiapkan seni bina Rumah Tengku Bongsu?
40. Berapa banyakkah jumlah peruntukan yang digunakan untuk menyiapkan seni bina Rumah Tengku Bongsu tersebut?
41. Siapakah yang terlibat dalam membina seni bina Rumah Tengku Bongsu tersebut?
42. Berapakah jumlah bilik yang ada di dalam rumah tersebut?
43. Apakah salah satu bahan binaan yang unik yang digunakan untuk membina Rumah Tengku Bongsu tersebut?
44. Adakah segala kelengkapan Rumah Tengku Bongsu sudah tersedia dan mencukupi setelah siap dibina?
45. Adakah rumah tersebut dihiasi dengan lingkaran dan ukiran kayu yang unik di semua sudut di dalam rumah tersebut?
46. Berapakah keluasan rumah tersebut?
47. Berapakah keluasan tapak tanah yang digunakan untuk membina rumah ini?
48. Berapa lama masa yang diperlukan untuk menyiapkan pembinaan Rumah Tengku Bongsu ini?
49. Adakah reka bentuk Rumah Tengku Bongsu ini diilhamkan dari mana-mana sumber?
50. Pernahkah Rumah Tengku Bongsu diubahsuai?
51. Adakah Rumah Tengku Bongsu pernah berpindah milik?
52. Jika rumah ini pernah berpindah milik, bagaimanakah proses-proses yang diambil untuk selesaikan cara rumah ini berpindah milik kepada pemilikan yang baru?
53. Adakah rumah Tengku Bongsu jika berpindah milik, ia menetapkan hak milik hanya mengikut legasi keluarga sahaja?
54. Adakah Rumah Tengku Bongsu ini berkait rapat dengan keturunan diraja?
55. Apakah keturunan yang terlibat dalam seni bina Rumah Tengku Bongsu ini?
56. Adakah Rumah Tengku Bongsu ini mendapat lebih perhatian dari pelancong-pelancong luar negara?

57. Bagaimanakah penerimaan penduduk terhadap penubuhan Rumah Tengku Bongsu ini?
58. Siapakah yang pernah terlibat dalam mendiami Rumah Tengku Bongsu tersebut?
59. Adakah Rumah Tengku Bongsu ini pernah dijadikan tempat untuk menyewa?
60. Siapakah yang pernah terlibat dalam menyewa Rumah Tengku Bongsu tersebut?
61. Berapa lamakah penyewa dibenarkan menyewa rumah ini?
62. Adakah keistimewaan rumah tersebut sehingga menarik perhatian penyewa untuk menyewa rumah tersebut?
63. Adakah rumah ini pernah dijadikan tempat untuk membuat kerja kerja lain selain berteduh untuk menginap?
64. Adakah rumah ini pernah dijadikan tempat untuk berlindung semasa peperangan zaman Jepun dahulu?
65. Adakah Rumah Tengku Bongsu ini sudah siap dibina sepenuhnya ketika berlakunya peperangan zaman Jepun dahulu kala?
66. Adakah sejarah yang boleh diketengahkan tentang Rumah Tengku Bongsu ini dengan zaman peperangan jepun dahulu?
67. Adakah rumah ini pernah diancam semasa berlakunya peperangan pada zaman dahulu?
68. Adakah rumah ini banyak meninggalkan kesan yang tidak boleh dilupakan?
69. Adakah rumah ini pernah diceroboh masuk oleh penjajah atau perompak?
70. Adakah strategi yang diambil untuk mengawal Rumah tengku Bongsu ini tidak diancam pada peperangan zaman Jepun dahulu?
71. Apa pendapat Tuan tentang faktor-faktor keutuhan seni bina Rumah Tengku Bongsu ini?
72. Mengapa rumah ini dikatakan dapat menarik perhatian pelancong luar negara yang datang untuk membuat sebarang penyelidikan?
73. Adakah rumah tersebut ada berkait rapat dengan keturunan mereka?
74. Sehingga kini, siapakah yang bertanggungjawab menguruskan rumah tersebut?
75. Sehingga hari ini, Siapakah yang mendiami rumah tersebut?
76. Adakah keluarga yang rapat atau orang luar yang mendiami rumah tersebut?
77. Adakah Rumah Tengku Bongsu kini dijaga dengan keadaan yang terkawal atau tidak terkawal?
78. Adakah Rumah Tengku Bongsu ini pernah dibiarkan begitu sahaja?

79. Adakah Rumah Tengku Bongsu sekarang telah diubah suai atau masih kekal seperti seni bina yang terdahulu?
80. Mengikut pandangan Tuan, adakah rumah ini pernah mendapat pengiktirafan daripada arkib negeri?
81. Adakah pihak arkib pernah menawarkan untuk membayar Rumah Tengku Bongsu untuk dijadikan sebagai rumah yang bersejarah?
82. Apakah yang menarik perhatian arkib negeri untuk mendapatkan sejarah Rumah Tengku Bongsu tersebut?
83. Adakah keuni kan dan seni bina rumah tersebut turut dinilai untuk pihak arkib mendapatkan maklumat sejarah yang tercipta di rumah tersebut?
84. Apakah perasaan Tuan apabila pihak laman sesawang pencinta sejarah Kelantan memperkenalkan sedikit sejarah tentang Rumah Tengku Bongsu ke dalam media sosial?
85. Adakah ia akan membuka mata banyak pihak tentang kewujudan Rumah Tengku Bongsu yang bersejarah ini?
86. Adakah ia akan lebih mendapat perhatian dari orang ramai untuk mengetahui kewujudan Rumah Tengku Bongsu?
87. Apakah perasaan Tuan jika Rumah Tengku Bongsu mendapat perhatian dari orang ramai?
88. Adakah Tuan merasa peninggalan Rumah Tengku Bongsu ini banyak memberi manfaat atau kebaikan kepada keluarga dan kerabat Tuan?
89. Apakah salah satu manfaat dan kebaikan yang boleh diketengahkan?
90. Apakah kejayaan yang paling berjasa yang boleh dilihat tentang sejarah penubuhan Rumah Tengku Bongsu tersebut?
91. Adakah ia akan menjadi rumah yang sentiasa diingati oleh banyak pihak kerana keutuhan dan seni bina yang begitu lama?
92. Pada pendapat Tuan, adakah dengan mengetahui kewujudan Rumah Tengku Bongsu tersebut, ia akan dapat menarik minat seseorang untuk mengetahui dengan lebih lanjut benda-benda bersejarah sepertimana sejarah yang ada pada keutuhan Rumah tengku Bongsu?

PESANAN DAN HARAPAN BERKAITAN RUMAH TENGGU BONGSU

93. Apakah harapan yang ingin diketengahkan terhadap penubuhan Rumah Tengku Bongsu yang masih lagi utuh dan kekal hingga sekarang
94. Adakah Rumah Tengku Bongsu boleh dijadikan satu nilai sejarah yang tidak boleh dilupakan kerana berkait rapat dengan penyewa tentera british?
95. Apakah pesanan yang boleh diterapkan kepada pelancong luar negara yang datang untuk melihat persekitaran Rumah Tengku Bongsu?
96. Apakah harapan Tuan terhadap rumah ini jika pihak arkib negeri ingin membayar rumah tersebut untuk dijadikan satu sejarah yang menarik?
97. Adakah persepsi Tuan jika keunikan seni bina rumah ini boleh dianggap sebagai sesuatu yang bernilai dari segi aspek sejarah ynag berkait rapat dengan zaman dahulu?
98. Apakah pesanan yang boleh ditujukan untuk memberi perlindungan yang lebih mendalam terhadap Rumah Tengku Bongsu?
99. Adakah Tuan berharap orang akan ambil tahu atau mengetahui tentang kewujudan Rumah Tengku Bongsu tersebut?
100. Adakah Tuan mempunyai apa – apa pesanan kepada orang diluar sana terhadap Rumah Tengku Bongsu tersebut?
101. Apakah perancangan Tuan untuk masa akan datang?

SKRIPT PENUTUP

Dengan ini tamatlah sesi temubual sejarah lisan mengenai Rumah Tengku Bongsu bersejarah bersama Tengku Mohd Nazir.

Kami mengucapkan ribuan terima kasih di atas kesudian dan kerjasama yang diberikan oleh beliau dalam menyempurnakan wawancara ini.

Adalah diharapkan dengan hasil temubual ini dapat menyumbang kepada perkembangan ilmu dalam bidang pendidikan para penyelidik pada masa akan datang. Sekian, terima kasih.

SENARAI GAMBAR

Gambar 2 : Bersama Engku Nazir

SURAT PERJANJIAN

UNIVERSITI TEKNOLOGI MARA

PERJANJIAN MENGENAI PROJEK SEJARAH LISAN

Saya Engku Mohammad Nazir Bin Raja Omar K/P: Pada 12 November 2018 dengan ini bersetuju dengan syarat-syarat temubual yang telah diadakan di antara saya dengan Universiti Teknologi MARA. Syarat-syarat tersebut adalah seperti berikut:

1. Rakaman hasil temubual ini adalah bertujuan untuk kegunaan pengajaran, penyelidikan dan penerbitan tanpa melibatkan bayaran/ tuntutan dari mana-mana pihak.
Walaupun bagaimanapun bagi tujuan selain daripada yang tersebut, persetujuan daripada tokoh perlu diperolehi.
2. Rakaman hasil temubual yang tersebut di atas adalah diserahkan dan menjadi hak milik sepenuhnya Universiti Teknologi MARA untuk penyimpanan kekal dan boleh mengambil apa-apa tindakan yang difikirkan perlu bagi memelihara rakaman dan transkrip ini.
3. Pihak Fakulti Pengurusan Maklumat, Universiti Teknologi MARA boleh membuat transkrip rakaman dan transkrip-transkrip ini perlu/tidak perlu disemak oleh tokoh (*interviewee*).
4. Rakaman dan transkrip ini akan dibuka kepada semua penyelidik sama ada dari Malaysia atau luar negara yang bertujuan membuat penyelidikan yang sah dengan syarat:
 - a. Apabila petikan diambil dari rakaman/transkrip ini untuk digunakan di dalam penerbitan, tesis dll., sumbernya (tokoh) hendaklah diakui oleh penyelidik-penyelidik.

Pengkisah

(Engku Mohammad Nazir Bin Raja Omar)

Ketua Pusat Pengajian Fakulti
Pengurusan Maklumat UiTM
Cawangan Kelantan Kampus
Machang

INDEKS

INDEKS

A

After 17

B

Best 19

Bisul 16

C

Can 17, 42, 43, and 51

Cari 11, 16, 17, 22, 28, 33, 34, and 52

D

Dream 17

E

Ertika 48

F

Formal 18

G

Group 13

Guide 16

H

Hamzah 9, 18, and 48

K

KLCC 21

Kota Bharu 18, 19, and 48

Kuala Terengganu 9, 18, and 48

P

Perfect 15, 16, and 17

S

Sentimental 36, 39, and 50

Sunderland 9, 18, 21, 44

V

Value 36, 39, and 50

U

University 9, and 19